

1 februari 2017 –
1 februari 2018

Pilot inkomende mobiliteit mbo4:
– *stand van zaken na eerste jaar*
&
– *blik vooruit*

Landelijke Commissie

juni 2018

1. Inkomende mobiliteit

Nederland is in een groot aantal sectoren een wereldspeler, onder andere op het gebied van water, gezondheidszorg en voedsel. Dat zie je terug in het Nederlandse onderwijs en onderwijsbeleid, waarin in toenemende mate de blik naar buiten is gericht en ingezet wordt op de ontwikkeling van samenwerkingsrelaties met buitenlandse partners. Internationalisering als integraal onderdeel van het onderwijsbeleid is een effectief middel om de drie kerntaken van het beroepsonderwijs te helpen realiseren¹: inzetbaarheid op de arbeidsmarkt, burgerschap en doorstroom naar vervolgonderwijs. Globalisering raakt het werk op alle opleidingsniveaus, in elke regio en in elke sector. In de zorg- en welzijnssector, bijvoorbeeld, krijgen werknemers te maken met verschillende culturen en moeten ze leren om met diversiteit om te gaan. En productie- en verkoopketens stoppen zelden nog bij onze landsgrenzen: veel bedrijven hebben filialen of onderdelen in het buitenland. Een internationale stage kan voor een mbo-student in een belangrijke mate bijdragen aan verdere ontwikkeling van precies die vaardigheden die essentieel zijn voor een sterke en toekomstgerichte positie op/binnen een internationale arbeidsmarkt en samenleving, waaronder ondernemendheid, communicatievaardigheden, creativiteit en aanpassingsvermogen.

Internationalisering is tevens een krachtig instrument om gelijke kansen voor jongeren te realiseren. Juist studenten die moeite hebben om hun weg in het onderwijs te vinden, profiteren exceptioneel van een buitenlandse leerervaring. Ze komen sterker terug, slagen bovengemiddeld beter en stromen vaker door naar een volgend opleidingsniveau. Daarmee draagt internationalisering in het mbo bij aan het wereldburgerschap van jongeren.

2. Pilot

In de beginfase is internationalisering veelal gericht op de eigen instelling en de eigen, Nederlandse, studenten. Wat kan de instelling doen om de opleiding en het studieklimaat voor de studenten zo aangenaam en effectief mogelijk te maken. De volgende fase is die van de wederkerigheid. Het ontvangen van buitenlandse studenten in Nederland om hen onze specifieke kennis, vaardigheden en cultuur bij te brengen, maar ook om daarmee bij te dragen aan de realisatie van een *international classroom* waarin Nederlandse studenten zich kunnen ontwikkelen. In deze context is op 1 februari 2017 een door de Nederlandse overheid en de koepelorganisaties in het mbo (MBO-Raad, AOC Raad en NRTO) ontwikkelde pilot gestart waarbinnen het mogelijk is om studenten van buiten de EU naar Nederland te laten komen voor Engelstalige onderwijstrajecten in het mbo op niveau 4.

► Eerstejaars glastuinbouw krijgen tweetalig onderwijs

Groen mbo gaat meer op internationale toer

Om studenten beter voor te bereiden op een internationale carrière krijgen de eerstejaars van mbo-glastuinbouw van Lentiz les in het Nederlands én in het Nederlands. Ook maken wereldwijde onderwijsmodules voor het eerst deel uit van het reguliere lesprogramma.

Rianne de Zeeuw-Heus
Westland

„We willen onze eigen studenten meer kansen bieden en hen voorbereiden op een internationale carrière”, vertelt Raymond Hedges, docent op de Naaldwijkse mbo-school. „Daarom hebben we dit jaar voor het eerst internationale onderwijsmethodes in het reguliere lesprogramma gebruikt. Het gaat om lessen in bedrijfsconomie en teelt. Op die manier

kunnen leerlingen bepaalde vrijstellingen krijgen als ze na deze opleiding naar het buitenland gaan en wordt hun diploma in het buitenland beter begrepen. Het is namelijk nogal lastig om elders uit te leggen wat 'mbo-niveau' precies inhoudt.”

Daarom krijgen de zeventien leerlingen in het eerste jaar van de opleiding Glastuinbouw les in het Nederlands en in het Engels. Ook werkt de school al vier of vijf jaar met een verplichte buitenlandstage. „Ongeveer tachtig procent van onze leerlingen gaat tijdens de studie naar het buitenland. Dat is uniek voor een mbo-school in Nederland.”

De internationaal erkende lesmethodes zijn ook handig voor de tientallen buitenlandse studenten die elk jaar lessen komen volgen bij Lentiz. Elk jaar weten steeds meer

leerlingen de school in Naaldwijk te vinden. „Westland is echt *the place to be* in de agrarische sector, heeft een enorme aantrekkingskracht. We zitten in een gebied met de meeste innovatieve bedrijven ter wereld, waar de studenten een rondleiding kunnen krijgen bijvoorbeeld.”

Ook op landelijk niveau zien de groene mbo's een toename aan buitenlandse belangstelling, zo meldde de NOS vorige week. De AOC Raad (agrarische opleidings-

centra), waar Lentiz ook bij is aangesloten, ziet dat stages en cursussen steeds populairder worden. Zo mocht MBO Westland vorige week 26 chinese leerlingen verwelkomen. „Later dit jaar verwachten we nog een groep Japanners”, zegt Hedges. „De interactie met buitenlandse studenten is ook weer goed voor onze Nederlandse leerlingen.”

De globetrotters studeren niet gratis in het Westland. „Ze betalen daarvoor. Het is dus een soort particuliere onderwijsvorm”, legt Hedges uit. „Het wordt niet betaald van belastinggeld.”

Niet alleen de opleiding is populair, ook de docenten. „We krijgen gigantisch veel aanvragen uit het buitenland, of wij daar lessen kunnen gaan geven of om er projecten te doen.”

Reageren? hc.lezers@ad.nl

Tachtig procent van onze leerlingen gaat tijdens hun opleiding naar het buitenland

– Raymond Hedges

¹ Bron: Internationalisering in het mbo, brief van Nuffic, MBO Raad, JOB en SBB aan OCW, 29 januari 2018.

Met name in het groene mbo-onderwijs bestaat de behoefte aan het stimuleren van de komst van buitenlandse studenten (inkomende mobiliteit). De vraag naar de Nederlandse kennis op het gebied van land- en tuinbouw is namelijk groot. Maar ook in de rest van het mbo neemt de behoefte toe.

Het gaat in het kader van de pilot niet om volledige opleidingen maar delen daarvan of maatwerktrajecten, die langer dan 3 maanden en maximaal 12 maanden duren. Voor de niet-EU studenten worden verblijfsvergunningen voor studiedoeleinden afgegeven, en wanneer een stage een verplicht onderdeel is van het aangeboden onderwijs is het aanvragen van een tewerkstellingsvergunning niet vereist.

Begeleidingswerkgroep

Het ministerie van EZ, dat het initiatief nam voor de pilot, zit een werkgroep voor, bestaande uit vertegenwoordigers van de koepelorganisaties in het mbo en de ministeries van OCW (incl. DUO), EZ, J&V (incl. IND) en SZW. De werkgroep heeft de voorwaarden voor deelname aan de pilot bepaald en vastgelegd in een Gedragscode.

Dienst Uitvoering Onderwijs (DUO)

DUO beheert het register van deelnemende instellingen en toetst of er aan de criteria van de pilot wordt voldaan. Hiertoe is door DUO een website gebouwd (www.internationalvet.nl) en zijn formulieren ontwikkeld. Het register van de Gedragscode mbo4 is op 1 oktober 2016 opengesteld voor aanmeldingen. DUO heeft op operationeel niveau werkafspraken met de IND en de Nuffic gemaakt.

Landelijke Commissie

Er is een Landelijke Commissie (Commissie) ingesteld, bestaande uit een onafhankelijke voorzitter en drie leden, die door de drie koepelorganisaties in het mbo (AOC Raad, MBO Raad en NRTO) zijn benoemd.

Naam	Rol	Afkomstig van	Benoemd door
Cor Boom	Voorzitter	-	-
Karin Visser	Lid	ROC de Leijgraaf	MBO Raad
Gert Kant	Lid	Lentiz onderwijsgroep	AOC Raad
Jan van der Heijden	Lid	Dirksen Opleidingen	NRTO
Job Wolfslag	Plv. lid	ROC Mondriaan	MBO Raad
Rien van Tilburg	Plv. lid	Clusius College	AOC Raad

De Commissie is onafhankelijk en begeleidt de pilot en inventariseert signalen en knelpunten. De werkzaamheden zijn erop gericht te onderzoeken of de voorwaarden die voor de pilot gelden adequaat en uitvoerbaar zijn. Zo was de procedure om als onderwijsinstelling aan de pilot te kunnen deelnemen niet alleen ingewikkeld, maar leidde ook tot onacceptabele uitsluiting. Inmiddels is er op initiatief van de Commissie contact geweest met de koepelorganisaties en is dit punt door de werkgroep gerepareerd (zie paragraaf 3, onder *registerbeheer*).

3. Terugblik

Op 28 september 2016 is in Den Haag, tijdens een netwerkbijeenkomst over tweetalig middelbaar beroepsonderwijs, de pilot formeel gelanceerd. De aanwezige onderwijsinstellingen zijn in een workshop geïnformeerd over de mogelijkheden van de pilot en de voorwaarden voor deelname. Daarnaast is door DUO een presentatie verzorgd in een bijeenkomst voor internationaliseringsmedewerkers in het mbo.

Registerbeheer

DUO heeft in 2016 twee aanvragen ontvangen voor opname in het register, waarvan op 1 verzoek positief is besloten (AOC Groenhorst) en de andere aanvraag is afgewezen (Nordwin College) om reden dat de instelling niet voldeed aan het kwaliteitsvereiste zoals dat op dat moment was geformuleerd in artikel 6.2 van de Gedragscode. De betreffende

onderwijsinstelling heeft hierover in 2016 schriftelijk bij DUO geklaagd. Nadat overleg binnen de begeleidingswerkgroep niet tot gewijzigde inzichten had geleid, is door DUO begin 2017 de door Nordwin College ingediende klacht ongegrond verklaard. Er heeft vervolgoverleg plaatsgevonden tussen DUO, de Commissie en de Inspectie van het Onderwijs, waarna een voorstel aan de begeleidingswerkgroep is gedaan om het kwaliteitsvereiste zoals geformuleerd in artikel 6.2 van de Gedragscode te nuanceren. Dat voorstel is aangenomen, waarna Nordwin College alsnog door DUO is opgenomen in het register van de Gedragscode.

Naast Nordwin College zijn in 2017 zes nieuwe onderwijsinstellingen opgenomen in het register van de pilot: Clusius College, Friesland College, ROC van Amsterdam, ROC Mondriaan, Lentiz Onderwijsgroep en Deltion College. Eind 2017 waren daarmee acht onderwijsinstellingen opgenomen in het register van de pilot.

Studenten

Er is in 2017 door ROC van Amsterdam één student aangemeld voor de opleiding *denim design*, een opleiding die tot een van de topsectoren behoort. Daarnaast heeft Deltion College laten weten in de periode maart 2018 - maart 2019 aanvragen te zullen indienen voor studenten in 3 groepen van telkens ruim 10 studenten. De eerste 11 studenten zijn in maart 2018 met hun onderwijstraject gestart.

Activiteiten

Er heeft in 2016 één vergadering van de Commissie plaatsgevonden. In 2017 is de Commissie tweemaal bijeen geweest. Daarnaast heeft de voorzitter van de Commissie met de betreffende Commissieleden en DUO (secretaris) kennismakingsgesprekken gevoerd met de drie koepelorganisaties. Het waren open, plezierige gesprekken, waarin gezocht is naar het gezamenlijk belang. Tijdens de gesprekken bleek dat er vragen waren over de mate waarin koepelorganisaties en instellingen op de hoogte zijn van de pilot en of er voldoende deelnemers kunnen worden geworven binnen deze pilot, gelet op de criteria die gelden. Het belang is benadrukt om te zoeken naar vereenvoudiging van de restricties. In april 2017 is daarom door de Commissie een brief naar alle onderwijsinstellingen gestuurd waarin aandacht gevraagd is voor de pilot, informatie is gegeven en een stappenplan is meegestuurd dat het aanmeld- en deelnameproces overzichtelijk maakt.

DUO heeft in maart 2017 een sessie over de pilot verzorgd tijdens de Mobstacles-dag van de Nuffic, georganiseerd voor onderwijsinstellingen in alle sectoren om obstakels te bespreken die de mobiliteit hinderen. Eenzelfde soort sessie is verzorgd in april 2017, tijdens het Jaarcongres van de Nuffic, en in mei 2017 tijdens het MBO-congres, dat DUO samen met saMBO-ICT, MBO Raad, SBB, NRTO, Inspectie van het Onderwijs en het ministerie van OCW organiseerde.

Ten behoeve van het vergroten van de kenbaarheid van de pilot is door DUO een artikel geschreven over de achtergronden van de regeling. Het artikel is in augustus 2017 opgenomen op de website van Profiel, het kennis- en informatieplatform voor professionals van instellingen en bedrijven in het mbo.² Ook is het via de digitale nieuwsbrief Profiel Actueel onder 11.000 MBO-professionals verspreid. Daarnaast zijn op de website (www.internationalvet.nl) columns gepubliceerd, geschreven door Cor Boom (mei 2017) en Karin Visser (september 2017). In de nieuwsbrief van de MBO Raad en het E-Zine MBO van DUO is een nieuwsbericht over de pilot verschenen (augustus 2017).

Op 29 november 2017 heeft in Den Haag een voorlichtingsbijeenkomst plaatsgevonden over de pilot. De bijeenkomst was georganiseerd door de Commissie, de IND, de Nuffic en de MBO Raad. De ongeveer 25 aanwezigen waren afkomstig van de genoemde organisaties, maar er waren ook instellingen vertegenwoordigd die al in het register van de pilot zitten en enkele nieuwe instellingen. Tijdens de bijeenkomst is ingegaan op de

² Zie: <https://www.profielactueel.nl/mbo-column-ben-claessen/nieuws/ez-start-pilot-gedragscode-buitenlandse-studenten-in-mbo-niveau-4/b16g1c1o2575/>.

achtergronden bij pilot, de procedure om deel te kunnen nemen en de mogelijkheden die de pilot biedt. Ook is informatie verschaft over de procedure van het erkend referentschap van de IND en de verblijfsrechtelijke voorwaarden waaraan de studenten moeten voldoen. Een medewerker van de Universiteit Leiden heeft verteld over haar ervaringen met internationale studenten en de Gedragscode in het hoger onderwijs. Het was een goede, ontspannen bijeenkomst, informerend van karakter en goed van toon. Instellingen hadden vragen en opmerkingen bij de regels en criteria, maar ook werd duidelijk dat er meer aandacht kan uitgaan naar het waarom van internationalisering. Wat wil de instelling bereiken, wat is het hogere doel? De pilot is in dat kader een van de instrumenten om dat doel te bereiken.

Tot slot heeft in december 2017 een reguliere bijeenkomst van de Rode Loper plaatsgevonden. De Rode Loper is een informeel overleg waarin verschillende overheidspartijen en belanghebbenden elkaar informeren over (het wegnemen van) belemmeringen in de mobiliteit van internationale studenten en werknemers. Tijdens het overleg is de pilot toegelicht en is de stand van zaken weergegeven.

4. Inhoudelijk

De Commissie heeft in 2017 de suggestie van de directeur van de MBO Raad onderzocht om het Kwaliteitsnetwerk van de mbo-instellingen te gebruiken voor de beoordeling van de kwaliteitsborging van instellingen binnen de pilot. Op die manier zou de sector eigenaar worden van de kwaliteitstoets op instellingsniveau in plaats van de Inspectie van het Onderwijs. Aan de hand van een soort 'audit' op basis van door de Commissie geformuleerde *guidelines* zou dan controle kunnen plaatsvinden.

In een gesprek met de coördinator van het Kwaliteitsnetwerk is duidelijk geworden dat het netwerk een zelfstandig initiatief is dat met een aantal mbo-instellingen begonnen is, maar waar ondertussen de meerderheid van de instellingen lid van is (met uitzondering van het private mbo). Het is een netwerk van de scholen voor de scholen, waarbij collegiaal toezicht gehouden wordt (op verzoek) op het geheel van onderwijs waarbij geen groepen worden onderscheiden, zoals buitenlandse studenten. Het netwerk richt zich op de gedragscomponent van instellingen, waarbij in het verleden audits werden gedaan en door het netwerk een oordeel werd gevormd over specifieke zaken. Tegenwoordig is de werkwijze dat de dialoog met de instelling wordt aangegaan over vormgeving van de innovatiekracht en de wijze waarop gedrag optimaler ingezet kan worden om het lerend vermogen van de instelling te vergroten. In het gesprek werd dan ook duidelijk dat het beoordelen van de kwaliteitsborging van instellingen niet past bij de rol van het netwerk. Bovendien zijn oordelen en rapporten van het netwerk niet openbaar; dat is wel noodzakelijk omdat daarnaar door de registerbeheerder van de pilot of de Commissie verwezen moet kunnen worden, en daarop moet kunnen worden teruggevallen. Gelet hierop is de Commissie tot de vaststelling gekomen dat de suggestie om binnen de pilot de kwaliteitsborging op instellingsniveau minder afhankelijk te laten zijn van het oordeel van de Inspectie van het Onderwijs en daarbij meer waarde toe te kennen aan het oordeel van de eigen sector op zichzelf bijzonder aantrekkelijk is, maar dat het in de praktijk niet mogelijk is gebleken om dit idee vorm te geven en te concretiseren.

Daarnaast is door de Commissie, na een oproep daartoe vanuit een van de koepelorganisaties, onderzocht of de algemene taaleis Engels zoals die in de Gedragscode als toelatingseis is gesteld, realistisch en haalbaar is voor de (non-EU) deelnemers in het mbo. Hiertoe is extern advies ingewonnen bij de Nuffic en het Steunpunt taal en rekenen mbo. Uit het advies van de Nuffic blijkt dat de verschillende taalonderdelen Engels zich laten vergelijken met een niveau van tussen de IELTS 3,5 en IELTS 4,5. Het Steunpunt taal en rekenen mbo adviseerde uit te gaan van een IELTS-score tussen 4,0 en 4,5. De Commissie is van oordeel dat binnen deze pilot een instapniveau gehanteerd kan worden van een IELTS-score 4,0 waarbij de studenten gedurende de tijd dat zij binnen deze pilot in Nederland zijn een leercurve doormaken en uitkomen op een eindniveau van IELTS-score 4,5 tot 5,0. Om die reden heeft de

Commissie de begeleidingswerkgroep geadviseerd om voor de toets van de taalbeheersing Engels van internationale studenten die instromen in een Engelstalig onderwijstraject een IELTS-score 4,0 te hanteren.

In de vergadering van de interdepartementale begeleidingswerkgroep is het advies van de Commissie uitgebreid besproken, waarbij het uiteindelijk gedeeltelijk is overgenomen. Redengevend om het niet geheel over te nemen was onder meer dat de Nuffic in het advies concludeerde dat veiligheidshalve 4.5 IELTS aangehouden zou moeten worden. Daar komt bij dat er nog maar 1 student is toegelaten binnen de pilot, waarbij de taaleis Engels nu juist geen belemmerende rol speelde. Afgesproken is om voor dit moment niveau 4.5 IELTS aan te houden en de komende tijd concrete informatie over de door de Commissie bedoelde leercurve te verzamelen, om op basis daarvan mogelijk opnieuw over een eventuele aanpassing te praten.

Tot slot heeft de Commissie een enquête opgesteld voor de deelnemers aan de pilot. Belangrijk is bij hen na te gaan wat hun ervaringen zijn en of ze tevreden zijn. Hebben de deelnemers gekregen wat ze hadden verwacht? De enquête gaat onder meer over de begeleiding in de vrije tijd/gedurende het verblijf in Nederland, over de tevredenheid over de inhoud of de kosten van de opleiding, en of het Nederlandse verblijf naar verwachting in de toekomst bijdraagt aan de ontwikkeling van de loopbaan van de deelnemer.

5. Vooruitblik

Korte termijn

Met ingang van 1 augustus 2017 is in het mbo een nieuw toezichtkader van de Inspectie van het Onderwijs in werking getreden. Ten gevolge daarvan moet ook de tabel over de toetsing van de instellingskwaliteit die is opgenomen in het bij de Gedragscode behorende Reglement worden aangepast. Hiertoe vindt overleg plaats met de Inspectie van het Onderwijs: duidelijk moet worden hoe de verschillende onderdelen en risico's uit het oude kader terugkomen in het nieuwe toetsingskader, maar ook welk gewicht (wegingsfactor) aan de verschillende onderdelen toegekend zou moeten of kunnen worden. Medio 2018 zal de nieuwe tabel kunnen worden vastgesteld en in het (gewijzigd) Reglement kunnen worden opgenomen.

De komende maanden zal de Commissie in afstemming met de koepelorganisaties bij enkele studenten - die op basis van een visum kort verblijf maximaal 90 dagen naar Nederland komen voor een korte cursus - bij binnenkomst en vertrek op vrijwillige basis een taaltest Engels afnemen om de groei/ontwikkeling in taalbeheersing Engels tijdens het verblijf in Nederland te kunnen meten. Bedoeling is om data/cijfers te verzamelen op basis waarvan het gesprek over het vereiste minimum taalniveau Engels onderbouwd gevoerd kan worden. Door de MBO Raad is het voorstel gedaan hiervoor een gratis online taaltest van Pearson (de Placement test) te gebruiken, maar na overleg tussen de Commissie en Pearson bleek dat er kosten verbonden waren aan het gebruik van de bedoelde test. Om de instellingen tegemoet te komen heeft OCW zich bereid verklaard deze kosten op zich te nemen, waarna de benodigde inloggegevens zijn aangevraagd. Aan ROC Mondriaan en Aeres is gevraagd enkele deelnemers te willen selecteren; dat blijkt nog niet zo makkelijk te zijn. Zodra de instellingen deelnemers aanleveren, kunnen bij hen de testen worden afgenomen.

Lange termijn

Uit de contacten met de instellingen blijkt dat zij de voorwaarden en criteria die binnen de pilot gelden als beperkend ervaren. Dat is voor een groot deel beeldvorming waaraan door de bij de pilot betrokken partijen zal moeten worden gewerkt. Want bovenal is duidelijk geworden dat de instellingen (meer) tijd nodig hebben voor het ontwikkelen van geschikte (Engelstalige) programma's voor internationale deelnemers en het laten vaststellen van de kwaliteitsborging van het aanbod en de instelling. Tot slot is ook de bekendheid met de pilot (te) gering.

Eind 2017 is de Staatssecretaris van J&V akkoord gegaan met de verlenging van de pilot met één jaar (tot 1 februari 2021). Daaruit blijkt de bereidheid om de instellingen meer tijd te geven voor de ontwikkeling van onderwijsprogramma's, het opzetten van samenwerkingsverbanden met buitenlandse partners en het opleiden van docenten.

De OCW-internationaliseringsagenda die minister Van Engelshoven in de zomer van 2018 aan de Tweede Kamer zal sturen, zal tevens betrekking hebben op het mbo.³ Het mbo kwam al aan bod in de visiebrief 'De wereld in' van de vorige onderwijsminister, Bussemaker. Maar de nadruk lag toen op het hoger onderwijs. Ook de Onderwijsraad benadrukte⁴ dat internationalisering van belang is voor alle onderwijssectoren. Van Engelshoven: 'Met behoud van eigen kenmerken en rekening houdend met onmiskenbare verschillen in de mate van internationalisering, kan het mbo leren van ervaringen van het hoger onderwijs. Voorop staat dat het kabinet het belang van een internationale oriëntatie, ook in het mbo, onderschrijft'.

Tweetalig mbo

Daarnaast zou nadrukkelijker dan nu het geval is door de betrokken partijen aansluiting gezocht kunnen worden bij initiatieven die plaatsvinden op het terrein van het tweetalig mbo.⁵ In de zomer van 2016 is een inventarisatie gedaan naar het aantal tweetalige mbo-opleidingen en studenten in Nederland. Toen boden ongeveer 20 opleidingen tweetalig onderwijs aan en waren er zo'n 2400 studenten die tweetalig mbo-onderwijs volgden. Dit aantal is sinds die tijd behoorlijk gegroeid. Precieze aantallen zijn bij de Nuffic niet bekend, maar inmiddels zijn 31 mbo-opleidingen lid van het netwerk 'tweetalig mbo'. De meeste van deze opleidingen zijn inmiddels gestart met een tweetalige opleiding of doen dit met ingang van het schooljaar 2018/2019. Eén opleiding biedt Duits-Nederlands onderwijs aan, de overige zijn Engels-Nederlands. Er zijn ongeveer 7 opleidingen die wel tweetalig onderwijs aanbieden, maar nog niet lid zijn van het netwerk. Er zijn 4 volledig Engelstalige opleidingen, 1 van het ROC Mondriaan (Manager Ondernemer/horeca), 1 van het ROC van Amsterdam (Jean School, geen volledige mbo-opleiding dus studenten halen geen diploma, maar een certificaat) en 2 van het Summa College (International Engineering en International Business). Het Summa College neemt (nog) niet deel aan de pilot.

6. Conclusie

Internationalisering staat niet op zichzelf. Nederland is sterk internationaal georiënteerd. Daarom is het goed om te weten wat zich buiten onze landsgrenzen afspeelt. Van elkaar leren. Nieuwe inzichten verwerven. Moderniseren van les- en leermethoden. Uitwisseling van ervaringen. Dat alles vraagt van docenten en studenten in het mbo om ook over de grenzen te kijken. Het mbo wil studenten voorbereiden op de toenemende internationalisering van het bedrijfsleven, de instellingen en de arbeidsmarkt. Bedrijven en instellingen in de regio werken internationaal en hebben werknemers uit het buitenland in dienst. Ook als studenten na hun opleiding gaan werken is de kans groot dat zij in aanraking komen met de voortschrijdende globalisering. Binnen de opleidingen wordt daarom aandacht besteed aan internationalisering, door het onderwijs in een internationale context te plaatsen.⁶ Een van de instrumenten die de instellingen daarvoor kunnen inzetten is deze pilot. Er zijn drie krachten die samenkomen in de pilot en op elkaar inwerken:

- de kans om de mobiliteit te stimuleren. Dat vraagt om idealisme en vereist het loslaten van regels.
- de noodzaak om de pilot beheersbaar te houden. Dat vraagt om regels, criteria en controle.
- de onderwijsvernieuwing. Dat vraagt om het omzetten van delen van opleidingen (modules) naar het Engels.

³ Bron: Mbo definitief in internationaliseringsagenda, Nieuwsbericht Nuffic, 20-02-2018.

⁴ Onderwijsraad, 'Internationaliseren met ambitie', 2016.

⁵ Zie: <https://www.nuffic.nl/middelbaar-beroepsonderwijs/talenonderwijs/tweetalig-onderwijs>.

⁶ Bron: Unesco jaarverslag 2016-2017 ROC Mondriaan, Den Haag 20 juni 2017.

De pilot kan gebruikt worden om, verantwoord en binnen de gestelde voorwaarden, kleinschalig ervaring op te doen met de komst van internationale deelnemers. Een deel van de non-EU deelnemers binnen de pilot kan voorwaarden-vrij naar Nederland komen en een belangrijk deel van de voorwaarden en criteria worden door de overheidspartijen getoetst, waardoor het onderwijsveld daarvan geen hinder ondervindt. Meer dan nu het geval is zou door onderwijsinstellingen aansluiting kunnen worden gezocht bij de (ervaringen van de) instellingen die onderwijs aanbieden aan internationale studenten in het hoger onderwijs. Daarnaast zijn er instellingen die onderwijs op zowel het niveau van mbo als het hoger onderwijs aanbieden; voor hen is het wellicht eenvoudiger om aanbod samen te stellen dat binnen deze pilot past.

Het is allemaal nog teer en na ruim een jaar pilot lijkt er sprake te zijn van verschillende oorzaken voor de achterblijvende voortgang. Allereerst is de onbekendheid met de pilot bij en binnen de instellingen groot. Tweede oorzaak is dat voor de internationalisering in het kader van deze pilot door de instellingen moet worden geïnvesteerd in content en ingezet op kwaliteit. Probleem in het mbo is dat er nog weinig in het Engels wordt lesgegeven. Gebleken is dat de onderwijsinstellingen nog niet klaar zijn en (meer) tijd nodig hebben voor het ontwikkelen van geschikte (Engelstalige) programma's voor internationale deelnemers en het laten vaststellen van de kwaliteitsborging van het aanbod en de instelling. Tot slot kampt de pilot met een negatief imago over veel voorwaarden en strenge criteria zoals de taaleis. Ter ondersteuning van dit proces is daar waar mogelijk in de afgelopen periode op initiatief van de Commissie en in overleg met de koepelorganisaties een aantal aanpassingen doorgevoerd in de werkwijze en de randvoorwaarden van de pilot:

- De voorwaarden voor toelating tot het register zijn aangepast. Naar aanleiding van de kwestie Nordwin is de normering van de kwaliteitsborging op instellingsniveau genuanceerd.
- Er is een stappenplan opgesteld voor de aanmelding en deelname aan de pilot. Op 1 A4-tje zijn de stappen uitgeschreven, voorzien van de links naar de benodigde formulieren.
- De taaleis Engels is bijgesteld, waarbij de minimale norm is verlaagd op basis van extern advies.
- Om data te verzamelen over de ontwikkeling van de taalbeheersing Engels tijdens het verblijf in Nederland is een test geselecteerd en zijn de inlogfaciliteiten ingekocht.

7. Aanbevelingen

Op basis van de ervaringen die in het eerste jaar van de pilot zijn opgedaan en de hierboven weergegeven conclusies, doet de Commissie de volgende aanbevelingen, gericht aan de onderwijsinstellingen en de koepelorganisaties:

1. Vergroot de **bewustwording** van internationalisering. Internationalisering is geen doel op zich, maar een onderdeel van een totaalpakket aan instrumenten om een doel te bereiken. Dat kan bijvoorbeeld burgerschap zijn. De vraag die hieraan ten grondslag is: waarom wil je internationaliseren als onderwijsinstelling? Waarom wil je studenten van buiten de EU naar jouw instelling halen? Wat betekent dit voor de bekostigingsvoorwaarden, de kostprijsberekening van onderwijsaanbod, de positie van de instelling ten opzichte van OCW/EZ bij private activiteiten en de begeleiding van buitenlandse studenten vanuit een andere cultuur? De opvang en (na)zorg ter zake van de toelating en verblijf van buitenlandse studenten maakt daarvan expliciet onderdeel uit.
2. Ontwikkel vervolgens een **integrale, coherente visie** op internationalisering. Besteed in de visieontwikkeling aandacht aan de organisatie, de structurele inbedding, het bereik en de randvoorwaarden voor internationalisering, uitgaande van wederzijdse belangen. Enerzijds ingegeven door de voordelen voor de Nederlandse student, die Engelstalig onderwijs krijgt en zijn kansen en mogelijkheden kan vergroten, bijvoorbeeld met een stage in het buitenland.

Anderzijds is internationalisering, met name in het mbo, een mogelijkheid om contacten te leggen met zusterinstituten in het buitenland, te werken in een *international classroom* en te investeren in toekomstige (handels)contacten met buitenlandse alumni. Onderhavige pilot is een van de instrumenten die onderwijsinstellingen ten dienste staan om invulling te geven aan deze verschillende belangen. Van belang is dat professionalisering en internationalisering een integraal onderdeel worden van het curriculum en het trainen van docenten. De wens, de wil, de noodzaak en het nut van tweezijdige internationale contacten de basis vormen voor het slagen van deze pilot. Maak expliciet in welk opzicht inkomende mobiliteit (in het kader van deze pilot) daarvan onderdeel uitmaakt. De stelling dat internationalisering meerwaarde heeft voor de kwaliteit en innovatie van het mbo-onderwijs moet verklaard worden binnen het kader van deze pilot, waar het gaat om het aantrekken van studenten van buiten de EU. Telkens is de wederkerigheid van de samenwerkingsrelatie van belang, waarbij interculturalisering en internationalisering instrumenteel zijn aan het bereiken van vooraf vastgestelde doelen.

3. **Communiceer actief** over wat er binnen de instellingen gebeurt op het gebied van internationalisering, de ontwikkeling van onderwijstrajecten, het bijscholen van docenten, het afsluiten van samenwerkingsovereenkomsten met buitenlandse instellingen en het werven van studenten. Maak duidelijk hoe ver de sector is, hoeveel tijd er nodig is, wat de ambities zijn, op welke termijn de instellingen willen gaan starten en wat de instellingen daarvoor nodig hebben. Juist op deze punten is nog veel werk te verzetten. Belangrijk is dat er bereidheid is deel te nemen en de kans te grijpen.
4. Wijzig de **toon**. Benadruk wat er binnen de pilot mogelijk is, met relatief minder knellende criteria. Zo kunnen er elk jaar 25 deelnemers in de vrije ruimte worden toegelaten, dus bijv. uit China en in de horeca. Dat gebeurt niet en dat bevreemdt. De voorwaarden die binnen de pilot gelden zijn dan ook maar een deel van de oorzaak van de achterblijvende animo voor de pilot, terwijl die nu veel (negatieve) aandacht krijgen. In dit verband is het opvallend dat, ofschoon er door de sector uitvoerig aandacht is gevraagd voor de taaleis Engels binnen de pilot die te hoog zou zijn en belemmerend zou werken, door Deltion College 11 deelnemers zijn aangemeld die allen (ruim) boven de minimale norm scoren.
5. Vergroot de **bekendheid** van de pilot. Deze is thans (te) gering. Het is nodig te komen tot een betere positionering van de pilot c.q. deze actiever en aantrekkelijker in de markt te zetten. Mogelijk weet een deel van de instellingen niet van het bestaan van de pilot.

Er moet sprake zijn van ambitie, dus ook van de bereidheid om binnen de (beperkte) mogelijkheden de kans te grijpen, en aan de hand van ervaringen en argumenten toe te werken naar een minder vastomlijnd stramien.